

Csipke ékszerek –
Román Andrásné
Népi iparművész
pannónia-
és hajócsipke „
ékszerei”

Beszprémy Katalin

30 éves a Zala Megyei Népművészeti Egyesület

Áttekintő kiállítás a zalaegerszegi Gönczi Galériában, az egyesület tagjainak az elmúlt 30 évben létrejött alkotásaiból

30 év egy ember életében is szép idő, nem egy közösség tekintetében. Azt mondják, ez „krisztusi kor” meg azt is, hogy ez a „legszebb férfikor”. De ezt meg is kellett élni, ami a mi esetünkben – a népművészet területén - nem könnyű, hiszen sok a gondunk, problémánk, fenntartókkal, finanszírozókkal, az utánpótlás kérdésében az oktatás terén, és manapság megélni sem könnyű feladat a mesterségből.

Kicsit személyes a mondanivalóm, hiszen ezekből az időkből vannak „közös élményeink”.

Hol is kezdődött?

Már időben sokkal korábban, a hatvanas évektől. Hiszen volt egy nagyon kidolgozott, továbbképzésekre és a közművelődésre épülő szakköri rendszer, melynek gazdája a Népművelési Intézet volt, mely első sorban a hímzők számára szervezett módszeresen, az országostól a járási

szintekig felépített továbbképzési rendszert. Szinte minden településen volt hímző – népi díszítőművészeti szakkör, amelyet csak vizsgával rendelkező szakkörvezető irányíthatott. Aki huzamosabb ideig szakkört vezet, az tudja igazán, hogy milyen fontos dolog folyamatosan új mintakinccsel ellátni a tagokat, és milyen fontosak a bemutatkozási lehetőségek pályázatokon, kiállításokon. Ez tartja folyamatosan életben a közösségeket, ez jelent állandó kihívást számukra. Ez pedig a vezető folyamatos önképzése, képzése nélkül nem működik. Jómagam is részt vettem gyermekként Letenyén Keszei Sándorné, Irmuska és anyám által Zala és Vas megye szakkörvezetőinek közös tanfolyamán.

Aztán következett TOKAJ, mikor a Népművészet Ifjú Mestere pályázatokon jelentkező legtehetségesebb fiatalokat táborba hívta az intézet.

Ebből a körből született a Fiatal Népművészek Stúdiója a 70-es évek elején.

Ekkor megújult a mozgalom, alkotóházak épültek a tokaji mintára. Az akkori fiatalok megújították a népművészetről való felfogást. Generációs szemléletváltás volt ez, a forma – díszítmény – funkció hármásából a funkciót és a formát tekintettük elsődlegesnek, míg a díszítmény ennek rendelődött alá. Ez nagyon megfelelt a kor esztétikai divathullámának is, a skandináv dizájnnal volt nagyon szoros eszmei kapcsolata. Ez az archaikus technikák, motívumok, mintakincsek újrafelfedezését is jelentette egyben. Nem szabad megfeledkeznünk Bánszky Pál, Borbély Jolán, Péterfy László, Karsay Zsigmond nevééről, akik mind e szemléletmód kialakításán, terjesztésén dolgoztak kitartó lelkesedéssel.

A tokaji után az első alkotóház Velem volt, az egész országból jöttek össze a kézművesek, akik a ház létrejöttén dolgoztak. Mindenki tette a dolgát, amit a helyzet igényelt. Ki épített, ki faragott, ki szőtte a textileket, ki főzött, ki mosogatott.

Sokan félték, hogy az alkotóházak szaporodása a mozgalom széteséséhez, a jó magyar széthúzáshoz vezet. Ebben az esetben azonban inkább a továbbélést, a gazdagodást, a sokszínűséget jelentette.

Hasonlóképpen épült Gébárt is, a velemi tapasztalatokkal gyarapodva. Talán maga a ház kialakítása, annak a helyi igényeknek megfelelő megtervezése is ilyen tapasztalat volt.

De mi kell ahhoz, hogy egy ház ne csak felépüljön, de tovább is működjön és éljen? Mi kell a közösség ilyen hosszú ideig tartó fennmaradásához, kiváló működéséhez?

Péterfy László a *Nomád nemzedék* című filmben mondja: „a ház nem csak a maga valójában épült fel, de a lelkünkben is felépült a ház.” Ez annyit jelent, hogy kialakul egy közösség, mely emberileg, szakmailag, eszmeileg is közösség.

Azt gondolom, mindnyájan így emlékezünk, ez fontos összetartó erő.

Az idő pedig az akkori konfliktusokat is elho-

mályosítja, hiszen ezek a célt tekintve elenyészőek. Egy családban is vannak konfliktushelyzetek, hát még akkor, ha ilyen sok, sokféle, elkötelezett ember tartozik a közösséghez. Mindenki egyéniség, ennek pozitív és negatív oldalával.

Ehhez kellenek a jó vezetők, a „kovász emberek”, akik képesek a közösség belső életét kezelni. Igen, belső életét, mert ezeket a gondokat nem jó kivinni a külvilág felé. Nekünk egységet kell mutatnunk, kevesen vagyunk, és gyengék a média hatalmával, a politikai változásokat követő koncepcionális – törvényi, finanszírozásbeli - változásokkal, a XX-XXI. századi globalizmussal szemben.

Ugyanakkor nagyon erősek vagyunk, hiszen nem csak túléljük ezeket, de fantasztikus eredményeket produkálunk. Kellenek a jó programok, szakmai

Molnárné Riskó Erzsébet Népi iparművész viseletbe öltöztetett babái

továbbképzések, szakmai sikerek, melyek mind közösség összetartó erői.

Ez a Zala Megyei Népművészeti Egyesület életében nagyon gazdag programok sorozatát jelenti:

A ház berendezése után, nem időrendben:

- nemezsátor elkészítése és berendezése;
- a Csipke Stúdió létrejötte, ebből a körből nőtt ki a nagyon komoly szakmai eredményeket felmutató csipkés közösség;
- képzések szervezése – az egyesület számos bizonyítványt nyújtó, és szakmai továbbképzést szervez, kezdetben csak a megye, később a régió, majd a határon túli magyarok számára is. A nyár mindig zsúfolásig tele van Gébárton szakmai programmal.
- számos népi iparművész, Népművészet Mestere, és Ifjú Mestere díj tulajdonosa köszönheti a tudatos munkának – természetesen saját kvalitásain túl – azt, hogy a közösség inspirálja őket a folyamatos kihívásokra, most éppen Pozvai Andrea idei Népművészet Ifjú Mestere díjához, és Konrád Lajos Király Zsiga díjához gratulálhatunk!
- EU pályázatok – határ menti együttműködések – a mozgalom határ menti kapcsolatainak kiszélesítése ennek köszönhető. Ugyan az alapok itt is megvoltak, Török Eta, és Kocsisné Koszorús Anikó szakkörei, kapcsolatai révén, de igazán ezekkel a pályázatokkal szélesedett ki.
- Ajándéktárgy konferencia, pályázat – aki a mesterségből él, tudja, hogy igazán az apró, ötletes, a helyi kultúrát magán viselő ajándéktárgyak azok, amelyek a bevétel fő forrását jelentik. Fontosak a mesterremek, hiszen ezek bizonyították régen, de ma is egy igazi mester tudásának mindenkori színvonalát, de a bevétel fő forrását, különösen napjaink válságos időszakában, az apró tárgyak jelentik. Nem szabad ezeket szakmailag lebecsülnünk, hiszen ezeket kitalálni, megújítani az árukészlet kialakításakor legalább olyan kihívás.
- Népi design mesterkurzus – a mai kéz-

művesnek, akkor is, ha népművész az illető, a mai kor embere számára kell tárgyakat megalkotni. Ez óhatatlanul a formák, funkciók, díszítmények megújulásával jár. Szükséges a tárgyi kultúra anyanyelvi szintű ismerete, de ezután, ennek tudatában nélkülözhetetlen az alkotói kreativitás kibontakozása. Ahogy Andrásfalvy Bertalan fogalmaz, szigorú szabályok mellett a szabadság az, ami a szépet létrehozza.

- Fazekas találkozó – az egyesület által szervezett fazekas találkozók sok helyi, és környékbeli fazekast inspirálnak megújító, színvonalas alkotómunkára. Ennek is köszönhető, hogy mi, a Hagyományok Háza országos fazekas pályázatunk egyik alföldi helyszínét Körmentre tettük, hogy a szép számú dunántúli fazekasoknak is lehessen környékbeli pályázatuk.
- fafaragók konferenciája, pályázata –

Konrád Lajos
Király Zsiga díjas
fafaragó botja

ami folytatása a régi fás tárgyalgó konferenciáknak. Nagy örömünkre szolgál ez a törekvés is, hiszen a bútorkészítőknek az országban nincs máshol szakmai továbbképzésük.

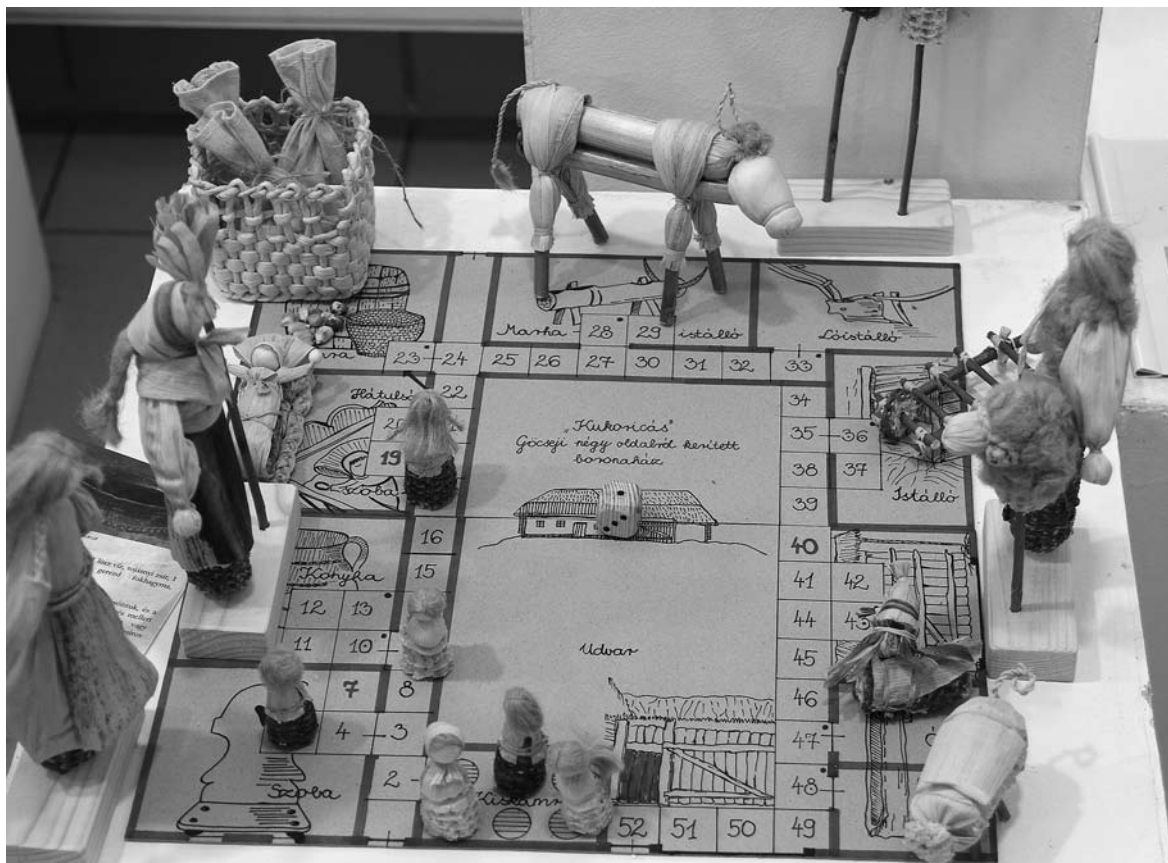
- Számtalan mesterség bemutatót tartanak, sok – sok új ötlettel. A Mesterségek Ünnepe az idén a zsupp tető készítését mutatták be, bevallom, minden nap megnéztem, éppen milyen fázisban tartanak.
- Az egyesület és tagjai számos pályázaton kiválóan képviselik közösségüket, szakmaikat. Az Országos Népművészeti Kiállítás pályázatán mindig nagy teherautónyi pályázati anyaggal érkeznek.
- Az Alkotóházakat tömörítő egyesület megszervezése is hozzájuk köthető, mely szép összetartó kezdeményezése a területnek.

A kézművesség, a népi kultúra iránti elkötelezettség életforma, életmód, élethivatás is egyben. Aki

egyszer megszereti, nem tud szabadulni tőle, ezt abbahagyni nem lehet, csak elkezdni.

És a kiállításon bemutatkozó alkotókról röviden, a teljesség igénye nélkül:

Balogh Mihály, aki rönkbútoraival, archaikus, mives edényeivel, evőeszközeivel ért el országos elismeréseket, és aki idén a zsupp tetőt készítette és tanította fiataloknak a Mesterségek Ünnepe; Domján Zsuzsa és Parragi Ági, akik főleg hetési hímzéssel készítenek viseleteket, és lakástextileket; a Csipke Stúdió, akik folyton a megújuláson dolgoznak közös erővel; Marczisné Sass Ilona, hímzéseivel sok országos pályázat nyertese; Horváth Margit, Jandl Olga, Antalovic Darinka szlovéniai magyar hímző szakkörvezetők, akik szintén mindig pályadíjasok; Csuti Tibor fazekas, aki itt nőtt fel, itt tanult az egyesületben, kiváló mester, már ő tanít másokat; Markos Éva csuhés, aki betlehemeivel aratott sikereket;

Pozvai Andrea társasjátéka, mellyel 2012-ben kiérdemelte a Népművészet Ifjú Mestere címet

Bereczky Csaba faragó, aki már a tokaji ház építésénél is ott volt, a Népművészet Mestere, sok fiatal faragó nőtt fel a szárnyai alatt;

Gömbös Katalin, egyik legkiválóbb nemezes, akinek munkáját a nemezsátor mellett sok tanuló is őrzi;

Kerekes Endréné, aki Vas megyéből költözött ide, és a Nyugat-dunántúli hímzések nagy ismerője;

Jankovics Tamás faragó, akit első sorban kéregedényeiről ismerünk;

Takács István kovács, aki szintén tudását tovább adó, oktató mester, aki országos pályázatokon mindig különleges tárgyakkal lep meg bennünket;

Molnárné Riskó Erzsébet, aki népviseletes babákat, gyöngy kobakokat, ékszereket készít;

Bordácsné Kishonti Erika, aki elsők között végezte el a szövő tanfolyamot, és kiváló oktató is egyben;

Kiss Preisinger Anna, aki nem csak a festékes szőnyegek világában van otthon, hanem olyan viseleti darabokat is készít, melynek alapanyagát is maga szövö;

Török Eta, aki kiváló szakkörvezetőként feldolgozta a környék hímzéseit, és ezeket a határon túl is népszerűsíti;

Kocsisné Koszorús Anikó, aki egészen Felvidékig, Zobor-aljára ment gyűjteni az ottani hímzéseket, melyeknek legkiválóbb szakértőjévé vált, persze saját tájegységének hímzéseit legalább ilyen alaposan ismeri és tanítja;

Nagy Béla, aki egyik tervezője a nemezsátor bútorzatának, de ostorairól, pástorkészítéséről a legközismertebb;

Balogh Lajosné csipkekészítő, aki szintén Vas megyéből telepedett át ide, kiváló országos eredményeket felmutató szakember;

Barakonyi István fazekas, aki szintén ebből a közösségből indult, s gyönyörű használati edényeket készít, aki a tömegtermelés ellenére meg tudta őrizni igényes, saját arculatát,

Czibor Imre fazekas, aki a zsúrit és a közönséget meg tudta győzni arról, hogyan lehet átvinni a pástorfaragások motívumvilágát mai kerámiákra;

Dancsecs Diána börműves, kiváló modern bőrtárgyak megálmodója és elkészítője;

Konrád Lajos fafaragó, sok fiatal mestere, idén Király Zsiga díjat kapott alkotó;

Pozvai Andrea, aki ötletes gyermekjátékaival idén nyerte el a Népművészet Ifjú Mestere címet, és aki az egyesület szervezésében is nagyon aktívan vesz részt;

Takács Zsuzsanna csipkekészítő, viseletvarró, a csipke stúdió korábbi vezetője, létrehozója, aki oktatóként és alkotóként is egyaránt kiemelkedik az országos mezőnyben is;

Tüske Mária csuhéfonó Népi iparművész Szlovéniából szintén állandó résztvevője az országos kiállításoknak.

◀ Balogh Mihály
Népi iparművész organikus
fatárgyai

Az új népi design –
Stiller Gábor,
Domján Zsuzsanna
és Parragi Ágnes Népi
iparművészek kollektívája

